

УДК 343.9 (477)

О.В. Грищенко, проректор ХНУВС
з економічних питань та матеріального
забезпечення, полковник міліції

ДО ЗМІСТУ ПОНЯТЬ «УДАР», «ПОБОЇ» ТА «ІНШІ НАСИЛЬНИЦЬКІ ДІЇ» У СКЛАДІ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 126 КК УКРАЇНИ

Стаття присвячена проблемним питанням визначення змісту таких понять, як: «удар», «побої», «інші насильницькі дії», що охоплюються диспозицією ст. 126 КК України «Побої і мордування». Визначено, що під «іншими насильницькими діями» слід розуміти не тільки безпосереднє фізичне, а й психічне насильство, яке може спричинити досить негативні наслідки для потерпілого і має високий рівень суспільної небезпеки.

Ключові слова: удар, побої, інші насильницькі дії, фізичне насильство, психічне насильство.

Стаття посвящена проблемним вопросам определения содержания таких понятий, как «удар», «побои», «иные насильтственные действия», что охватываются диспозицией ст. 126 УК Украины «Побои и истязания». Определено, что под «иными насильтственными действиями» следует понимать не только непосредственное физическое, но и психическое насилие, которое может повлечь весьма негативные последствия для потерпевшего и имеет высокий уровень общественной опасности.

Ключевые слова: удар, побои, иные насильтственные действия, физическое насилие, психическое насилие.

This article is devoted to envisage the content of concepts such as "hit", "beating", "other violence" that covered the disposition of Art. 126 of the Criminal Code of Ukraine. The term "other violent acts" should be understood not only direct physical but also psychological violence that can cause very negative consequences for the victim and has a high level of public danger.

Key words: blow, beating and other acts of violence, physical violence, psychological violence.

Одним із досягнень Конституції України 1996 р. стала підвищена увага до захисту особистих (громадянських) прав та свобод людини. У ст. 3 Конституції України зазначається, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Тобто йде поступове втілення у підходу до людини як до найвищої соціальної цінності. Йдеться насамперед про надання допомоги суб'єктам права в реалізації прав, свобод та обов'язків. Держава зобов'язана забезпечити їх реалізацію та захист. Проте втілення в життя цих ідей натикається на низку перепон, в тому числі законодавчого характеру.

В диспозиції ч. 1 ст. 126 КК України об'єктивна сторона даного складу злочину описується наступним чином: «Умисне завдання удару, побоїв або вчинення інших насильницьких дій, які завдали фізичного болю і не спричинили тілесних ушкоджень». На наш погляд, назва зазначеної статті – «Побої і мордування» – порушує вимоги логіки та законодавчої техніки й не відповідає змісту положень, які в ній закріплено. Загальнозвінаним є те, що власне побої – це удари. Насильницькі ж дії можуть бути вчинені не лише за допомогою нанесення ударів, але також шляхом розсічення, защемлення частин тіла потерпілого, впливу вогнем і т.ін. Отже, поняття «насильницькі дії» є більш широким і охоплює також як заподіяння удару, так і побоїв.

Для встановлення вичерпного переліку усіх можливих насильницьких дій у складі побої і мордування, необхідно розглянути кожну групу таких дій окремо: удар, побої, фізичні насильницькі дії і психічні насильницькі дії.

Законодавець не дає визначення удару, побоїв та інших насильницьких дій, що викликає неоднозначне їх трактування в науковій і навчальній літературі.

Протягом тривалого часу відомі вчені-криміналісти підходили до вирішення цієї проблеми з різних позицій. Так, Ударом, на думку М. Й. Коржанського, називають одноразовий, раптовий і потужний фізичний пилив на тіло людини будь-яким твердим предметом, що спричиняє фізичний біль [1, с. 155]. Аналогічної думки притримувався Й. В. В. Стасис [2, с. 386]. Біль, який відчуває потерпілий, треба розглядати і з позиції суб'єктивного сприйняття потерпілим. Для придушення волі, подолання опору хворої людини, старезного, дитини тощо, як правило, буває достатнім нанесення навіть одного удару.

Побої – це багаторазові удари, що наносяться потерпілому. Лише у підзаконному нормативному акті, а саме наказі МОЗ України № 6 від 17 січня 1995 р., яким затверджено Правила судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень, закріплено нормативне визначення діянь (при цьому лише частини з них), що утворюють об'єктивну сторону досліджуваного злочину. Так, у п. 3.1. зазначено, що побої не становлять особливого виду ушкоджень. Вони характеризуються заподіянням багаторазових ударів. Якщо після побоїв на тілі потерпілого залишились ушкодження, їх оцінюють за ступенем тяжкості, виходячи із звичайних ознак. Якщо побої не залишили після себе ніяких об'єктивних слідів, судово- медичний експерт відмічає скарги потерпілого, вказує, що об'єктивних ознак ушкоджень не виявлено і не встановлює ступеня тяжкості тілесних ушкоджень. Встановлення факту заподіяння побоїв належить до компетенції органу досудового розслідування, прокуратури [3].

Слід зазначити, що серед науковців укорінилася думка, що під багаторазовістю слід розуміти три і більше ударі, завдання яких утворюватиме склад побоїв [4, с. 315]. Хоча окрім криміналісти вважають, що побої характеризуються заподіянням декількох (двох і більше) ударів [5, с. 73]. Такої позиції притримується й слідчо-судова практика.

Враховуючи вищевикладене, вважаємо, що вірне тлумачення кримінального закону здійснюють автори, які дотримуються точки зору, що побої – це неодноразове нанесення ударів, не менше двох разів [6, с. 86], що спричинили фізичний біль.

В юридичній літературі способами заподіяння побоїв називаються нанесення ударів твердим тупим предметом, кулаками. Вивчення матеріалів кримінальних проваджень показує, що побої заподіюються й іншими частинами тіла, тобто ногою, ліктем, головою. Так, вироком Васильківського районного суду Дніпропетровської області від 26.02.2013 р. особу, яка заподіяла «один удар по носі» потерпілого, а після того, як останній упав, завдала ще п'ять ударів правою ногою по різним частинам тіла, визнали винною у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 126 КК [7].

Р. В. Шагвалієв стверджує, що йому особисто неодноразово довелося затверджувати обвинувальні акти та направляти до суду кримінальні провадження, за матеріалами яких підозрювались ножем або сокирою наносив потерпілому ушкодження у вигляді подряпин, невеликих ран, садна, синці, які не розгинувалися експертом як шкода здоров'ю [8, с. 80]. Отже, можливе застосування не тільки твердих тупих предметів, але і колючо-ріжучих, рублячих, тобто різноманітних матеріальних предметів, якими можна заподіяти фізичний біль потерпілому.

Окрім науковці звертають особливу увагу на те, що побої та інші насильницькі

дії, які завдають фізичного болю, – різні поняття. Вони чітко відрізняються один від одного, перш за все, за способом заподіяння фізичного болю. Побої, як неодноразово зазначалося вище, полягають лише в нанесенні ударів. Що ж стосується інших насильницьких дій, що заподіюють фізичний біль, то вони являють собою всякі, найрізноманітніші дії: дряпання, виривання волосся, здавлювання частин тіла потерпілого і т. д. і т. п. [8, с. 81].

На наш погляд, поняття «насильницькі дії» є більш широким, ніж поняття «побої». В науковій літературі до інших насильницьких дій, що завдають фізичного болю, відносять щипання, викручування рук, защемлення частини тіла потерпілого за допомогою яких-небудь пристосувань або без них, вплив на нього вогнем або іншими природними біологічними факторами, у тому числі шляхом використання тварин і комах, якщо все це пов'язане із заподіянням фізичного болю та не було систематичним і не продовжувалося протягом тривалого часу [9, с. 73]. Як справедливо зауважують деякі науковці, таке тлумачення об'єктивної сторони даного складу злочину не дозволяє нам на практиці відмежувати аналогічні дії, що мали характер мордування [6, с. 86], відповідальність за які передбачена в ч. 2 ст. 126 КК. Як переконує Р. М. Шагвалієв, виключення вищевказаних дій з тлумачення даного складу злочину призведе до обмеження прав і свобод людини і громадянина. Навпаки, поняття «інші насильницькі дії», які заподіюють фізичний біль», повинно тлумачитися більш широко. Наприклад, до них слід відносити заподіяння фізичного болю із застосуванням електричного струму, укусу, за допомогою крапиви та інших рослин, і т.ін. [8, с. 81, 82].

При цьому, на наш погляд, слід обов'язково враховувати роз'яснення, викладені в п 3.3. Правил, відповідно до яких мордування – це дії, що полягають в багаторазовому або тривалому спричиненні болю: щипання, шмагання, нанесення численних, але невеликих ушкоджень тупими чи гостроколючими предметами, діяння термічних факторів та інші аналогічні дії [3].

У доктрині кримінального права і на практиці склалося не зовсім вірне, на наш погляд, переконання, що побої та інші насильницькі дії, які утворюють склад злочину, передбачений ст. 126 КК України можуть бути заподіяні лише шляхом механічної дії на тіло людини, тобто шляхом фізичного насильства. При цьому у теорії кримінального права рамками поняття «насильство» охоплюються два його різновиди – фізичне насильство та психічне насильство. Перший вид, як відомо, передбачає безпосередній фізичний вплив на особу. Р. Д. Шарапов під фізичним насильством розуміє посягання на фізичну безпеку людини у вигляді умисного неправомірного заподіяння фізичної шкоди потерпілому всупереч його волі [10, с. 182]. Його наслідком є заподіяння фізичної шкоди – фізичного болю або фізичних та психічних страждань. Другий різновид виступає у вигляді загрози заподіяння шкоди особі, зміст якої залежить від виду злочинного посягання. Вона може бути у формі реальної обіцянки завдати фізичної, моральної шкоди, майнових збитків, порушити інші права і свободи людини. У науці висловлюється думка про те, що «негативний психологічний подразник здійснює шкідливий вплив на перебіг усіх фізіологічних функцій організму людини, а відтак – шкодить здоров'ю» [11, с. 70].

У кримінально-правовій літературі зовнішня сторона фізичного насильства визначається наступними видами:

- а) застосування мускульної сили до тіла (корпусу) іншої особи (В. І. Сімонів, М. Й. Коржанський);

- б) застосування фізичної сили до іншої людини (Р. А. Базаров);
- в) фізичний вплив на тілесну сферу (біологічну підструктуру) людини (М. І. Панов), на тканини людини (В. І. Ткаченко);
- г) вплив одного суб'єкта на іншого (В. Г. Бужор);
- д) вплив на організм людини (Л. Д. Гаухман, І. Я. Козаченко, Р. Д. Сабіров, Т. В. Кондрашова).

Так, Л. Д. Гаухман диференціює фізичне насильство на два різновиди: (а) вплив на тіло людини та (б) вплив на внутрішні органи людини без пошкодження зовнішніх тканин (споювання, отруєння) [12, с. 19].

З указаною вище класифікацією цілком можна погодитися, оскільки вона охоплює практично всі можливі ситуації, за яких може вчинюватися даний злочин.

Перший вид фізичного насильства може виражатися, зокрема, у механічному (наприклад, нанесення ударів руками, ногами, головою, тобто частинами тіла винного) або фізичному (наприклад, використання електричного струму, високих або низьких температур), або хімічному впливі (використання лугів, кислот). Останні два види впливу слід віднести до інших насильницький дій, що мають характер мордування.

Побої та інші насильницькі дії можуть бути вчинені з використанням особи, що не підлягає кримінальній відповідальності внаслідок неосудності або віку, собаки чи інших тварин, у випадках, коли їх нацьковують або іншим чином стимулюють для впливу на потерпілого. У таких випадках до кримінальної відповідальності має притягатися той, хто керує цією особою або твариною. Іноді винний заподіює фізичний біль іншого шляхом пострілу з газової зброї гумовим снарядом, кидання в людину різних травмуючих предметів, знарядь праці і т.д. Таким чином, побої та інші насильницькі дії можуть бути вчинені особою не тільки шляхом безпосереднього механічного впливу.

Другий вид фізичного насильства – біологічний вплив, зокрема, використання різноманітних бактеріальних токсинів, патогенів, що викликають різні захворювання, або хімічний вплив (наприклад, використання газів). Саме «вплив» дозволяє визначити одну з головних об'єктивних ознак насильства. Дієслово «впливати» має значення спрямованості дії на поверхню чого-небудь. У контексті ст. 126 КК України вплив розуміється як заподіяння фізичної шкоди, так і психічної (заподіяння шкоди душевній діяльності людини) шляхом спрямованості дії на ці сфери людської особистості.

Уявляється, що насильство, як форма поведінки, характеризується активністю рухів тіла, спрямованих на заподіяння шкоди потерпілому. Так, при побоях – це фізичний біль, тобто шкода здоров'ю, що не викликає втрати юридично значимої загальної працездатності, а при катуванні – фізичні і психічні страждання, що заподіюються унаслідок систематичних побиттів жертви.

Фізичне насильство може застосовуватися до потерпілого відкрито. При цьому останній усвідомлює, що проти нього вчинюється акт агресії, який супроводжується фізичним впливом, шляхом нанесення ударів руками або ногами по життєво важливим органам. Також це насильство може бути прихованим, неочевидним для особи, до якої воно застосовується (наприклад, несподівано винний наносить удари ззаду).

Окремі вчені-криміналісти, аргументуючи цілісністю організму людини, складовими якого є тіло та психіка, як безпосередні предмети злочинного впливу при насильстві, стверджують, що поняттям «інші насильницькі дії», крім фізичного насильства, охоплюється й психічне насильство [13, с. 106]. Психіка – особлива складова

людського організму, що не піддається зорово-чуттєвому сприйняттю, а отже і способи впливу на неї мають якісну специфіку на відміну від способів впливу на тілесну оболонку індивіда. У теорії кримінального права пропонується поділяти психічне насильство на дві великі групи: здійснюване інформаційним шляхом та вчинюване неінформаційними засобами [14, с. 38].

Вважаємо, що на сучасному етапі розвитку кримінально-правової думки вказана класифікація є найбільш прийнятною, враховуючи той факт, що з розвитком науки і техніки способи злочинного впливу на організм людини стають все більш різноманітними і витонченими.

Інформаційний вплив у кримінально-правовому значенні припускає умисне повідомлення особі або завідомо неправдивої, або достовірної інформації, зміст якої здатний негативно впливати на психіку людини, викликати емоційні переживання, вчинене з метою заподіяння шкоди здоров'ю потерпілого.

Власне факт психічного насильства шляхом інформаційного впливу повинен встановлюватися на підставі суб'єктивно-об'єктивних критеріїв: по-перше, сама інформація повинна бути негативною для потерпілого, мати негативне значення для нього, по-друге, про це повинно бути відомо винному; по-третє, повідомляючи інформацію, винний повинен діяти умисно, переслідуючи певну мету, а саме: заподіяти шкоду здоров'ю адресата переданих відомостей за допомогою негативного впливу на його психічний стан. У практичній діяльності інформаційний спосіб впливу переважно зводиться до дослідження вербальних засобів передачі відомостей, тобто до уваги беруться слова, висловлені суб'єктом побоїв і мордування потерпілому, невербалальні ж засоби комунікації в розрахунок не беруться [13, с. 108].

М. І. Панов до числа інформаційних способів психічного насильства включає образу, знущання, цькування та інші подібні дії, які здійснюють негативний вплив на психіку людини [15, с. 29]. Зазначене підтверджується й аналізом матеріалів кримінальних проваджень (та кримінальних справ відповідно до КПК 1960 р.), адже у понад 75% випадків вчинення діянь, передбачених ст. 126 КК України, супроводжувалося образами, нецензурними висловлюваннями, погрозами, залікуванням потерпілого, приниженням його честі та гідності шляхом примушування до певної поведінки чи іншими аналогічними діями. Вітчизняне кримінальне законодавство встановлює відповідальність за психічне насильство, що застосовується до потерпілого, тільки лише в сукупності з актами фізичного впливу на його організм. У КК не передбачено заходів кримінально-правового впливу за психічне насильство «у чистому виді», окрім ст. 129 КК, ч. 1 ст. 345 КК, ч. 1 ст. 346 КК, ч. 1 ст. 350 КК, ч. 1 ст. 377 КК, ч. 1 ст. 398 КК, ч. 1 ст. 405 КК.

Разом з тим акти психічного впливу, що спричиняють негативні наслідки для потерпілого, мають досить високий рівень суспільної небезпеки, на наш погляд, достатній для визнання їх злочинними. Так, наприклад, суб'єкт з мотивом помсти повідомляє потерпілій особі вкрай неприємну для неї, завідомо неправдиву інформацію з метою приведення її у стресовий стан. У результаті вчинення подібних діянь потерпілим може бути заподіяна значна шкода здоров'ю, але шкідливі наслідки можуть мати і незначний характер, проте в будь-якому випадку відбувається зменшення психічного і фізичного благополуччя людини, і відповідальність за такі вчинки повинна бути передбачена кримінальним законодавством. Важливим моментом при кваліфікації розглядуваних діянь є встановлення суб'єктивної сторони злочину: винний пови-

нен повідомляти негативні відомості (причому в ряді випадків вони можуть і відповідати дійсності) з прямим умислом з метою заподіяння жертві психічних страждань.

До інформаційного способу вчинення злочину, передбаченого ст. 126 КК України слід віднести також різного роду погрози. При цьому слід мати на увазі, що у кримінальному законі передбачено відповідальність за погрозу вбивством (загальна норма), а також різні за об'єктом спрямованості погрози насильством, вбивством щодо працівника правоохоронного органу, державного чи громадського діяча, службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок, судді, народного засідателя чи присяжного, захисника чи представника особи, військового начальника. Погрози іншого змісту самі по собі не мають кримінально-правового значення, якщо тільки не є способом вчинення будь-якого злочину. Між тим ступінь їхньої суспільної небезпечності найчастіше є вище, ніж погрози життю або здоров'ю. Така законодавча позиція, на нашу думку, не логічна. Метою погроз може бути прагнення спонукати особу діяти певним чином, або утриматися від вчинення яких-небудь дій. Крім того, нерідко прихованою метою погроз є бажання здійснити психічно негативний вплив на потерпілого, змусити його переживати, відчувати пригніченість, страх, що може бути продиктоване різними мотивами, найчастіше помстою. Як один із способів психічного насильства, погроза будь-якого змісту, що сприймається потерпілим як реальна, може бути включена до складу «інших насильницьких дій» у складі побоїв і мордування, оскільки вона змушує потерпілого зазнавати психічних страждань, які є наслідком об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ст. 126 КК України.

Можливі способи психічного насильства, яке вчинюється шляхом інформаційного впливу настільки різноманітні, що законодавче їх закріплення шляхом простого переврахування не уявляється можливим. Хоч деякі країни пішли таким шляхом (наприклад, звукові агресії у вигляді недоброзичливих телефонних дзвінків, а також злісне порушення тиші, неодноразово вчинене з метою порушити спокій іншої особи, навряд чи подібний підхід можна визнати доцільним у практичному відношенні і зручним в плані юридичної техніки. Не має сенсу наводити вичерпний перелік усього різноманіття способів психічного впливу. Для караності діяння достатньо встановити прямий умисел винного на заподіяння фізичного болю потерпілому, або непрямий в тому випадку, якщо психічне насильство супроводжувалося фізичним впливом на тіло людини.

Більш складним є питання визначення рамок позаінформаційного злочинного впливу і можливості кваліфікації діянь, вчинених з використанням таких способів, як такі, що мали характер мордування. У науковій літературі позаінформаційну форму психічного насильства поділять на два види: 1) доведення потерпілого до безпорадного стану, при якому він абсолютно не здатний діяти (стан несвідомості); 2) доведення людини в такий стан, при якому виникає можливість управляти його поведінкою («модифікація поведінки») [14, с. 38].

Що стосується першого виду психічного неінформаційних насильства, то на даний час у вітчизняному кримінальному законі не передбачено відповідальності за умисне доведення людини до безпорадного стану. В ряді випадків вчинення злочину з використанням такого стану тягне більш суворе покарання відповідно до п. 6 ч. 1 ст. 66 КК України, при цьому не має значення, чи власне винний довів потерпілого до безпорадного стану, чи воно викликане іншими особами або іншими обставинами.

Доведення особи до стану, при якому виникає можливість керувати його по-

ведінкою, на наш погляд, також пов'язане з його безпорадністю в тому плані, що вона не має можливості протистояти злочинним намірам винного, не в силах чинити йому опір, більш того, потерпілий повністю опиняється під владою винного, підкоряючись його волі. До таких способів злочинного впливу можна віднести гіпноз, нейролінгвістичний вплив, електронну стимуляцію мозку, вплив наркотичними та іншими одурманюючими речовинами і т.п.

Висновки. Через те, що чинний КК України не містить законодавчого визначення понять «удар», «побої», «інші насильницькі дії», відсутнє єдине їх тлумачення і в науці кримінального права, що негативно впливає на практику застосування положень, передбачених ст. 126 КК України. Вбачається, що категорія «насильницькі дії» є більш широкою, ніж «побої», оскільки останні окреслені як конкретний спосіб вчинення насильницьких дій. Під «іншими насильницькими діями» слід розуміти не тільки безпосереднє фізичне, а й психічне насильство, яке може спричинити досить негативні наслідки для потерпілого і має високий рівень суспільної небезпеки. Побої та інші насильницькі дії можуть бути вчинені особою не тільки шляхом безпосереднього механічного впливу, але також з використанням особи, яка не підлягає кримінальній відповідальності внаслідок неосудності або у з'язку з недосягненнем певного віку, собаки чи інших тварин, коли їх нацьковують або іншим чином стимулюють для нападу на потерпілого, шляхом кидання в людину різних предметів, знарядь праці і т.д.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Коржанський М. Й. Кваліфікація злочинів : навч. посібник / М. Й. Коржанський. – 3-те вид. – К. : Атіка, 2007. – 592 с.
2. Кримінальний кодекс України : науково-практичний коментар / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, С. Б. Гавриш та ін. ; за заг. ред. В. В. Стасіса, В. Я. Тація. – вид. 4-те, доповн. – Х. : Одісей, 2008. – 1208 с.
3. Правила судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень, затверджені Наказом МОЗ України від 17 січня 1995 р. № 6 // Юридичний вісник України. – 1995. – № 18.
4. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации / отв. ред. Л. Л. Кругликов. – М. : Волтерс Клувер, 2005. – 1080 с.
5. Кримінальне право України (Особлива частина) : підручник / кол. автор.: А. В. Байлов, А. А. Васильєв, О. О. Житний та ін. ; за заг. ред. О. М. Литвинова ; наук. ред. серії О. М. Бандурка. – Х. : Вид-во ХНУВС, 2011. – 572 с.
6. Вениаминов В.Г. Уголовная ответственность за побои и истязание : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Вениаминов Владимир Георгиевич. – Саратов, 2005. – 184 с.
7. Вирор Васильківського районного суду Дніпропетровської області від 26 лютого 2013 р. у справі № 172/224/13-к, провадження № 1-кп/172/28/13 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень : [веб-сайт]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/29568907> (01.03.2013)
8. Шагвалиев Р.М. Ответственность за побои и истязание по уголовному праву России и зарубежных стран : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Шагвалиев Рустем Минзагитович. – Казань, 2011. – 206 с.
9. Российское уголовное право : учебник : в 2 т. / под ред. Л. В. Иногамовой-Хегай, В. С. Комиссарова, А. И. Рарога. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Проспект, 2007. – Т. 2 : Особенная часть / Г.Н.Борзенков, Л. В. Иногамова-Хегай, В. С. Комиссаров и др. – 2007. – 664 с.
10. Шарапов Р. Д. Преступное насилие : монография / Р. Д. Шарапов – М. : Юрлитинформ, 2009. – 496 с.
11. Кабанов П.Н. Уголовная ответственность за побои и истязание : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Кабанов Павел Николаевич. – Москва, 2006. – 172 с.
12. Гаухман Л. Д. Борьба с насильственными посягательствами / Л. Д. Гаухман. – М. :Юридическая

литература, 1969. – 220 с.

13. Багун Э.А. Ответственность за побои и истязание по Уголовному кодексу Российской Федерации : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Багун Элина Александровна. – Оренбург, 2007. – 216 с.
14. Сердюк Л. В. Насилие: криминологическое и уголовно-правовое исследование / под ред. С. П. Щербы. – М. : Юрлитинформ, 2002. – 384 с.
15. Панов Н. И. Квалификация насильственных преступлений : учебное пособие / Н. И. Панов. – Х. : Изд-во Харьк. юрид. ин-та, 1986. – 54 с.

УДК 343.237+ 343.35

А.В.Смирнова, к.ю.н., доцент кафедри
кримінально-правових дисциплін
ПВНЗ «Буковинський університет»

КРИТЕРІЇ КВАЛІФІКАЦІЇ СПІВУЧАСТІ В УХИЛЕННІ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ, ЗБОРІВ (ОБОВ'ЯЗКОВИХ ПЛАТЕЖІВ)

В статті розглядаються критерії кваліфікації співучасті в ухиленні від сплати податків у взаємозв'язку з практикою застосування закону про кримінальну відповідальність з питань кваліфікації дій співучасників, що є породженням недостатньої уваги до вирішення ряду загальних питань теорії кримінально-правової кваліфікації.

Ключові слова: кримінально-правова кваліфікація, види співучасників, співучасть в ухиленні від сплати податків.

В статье рассматриваются критерии квалификации соучастии в уклонении от уплаты налогов во взаимосвязи с практикой применения уголовного закона по вопросам квалификации действий соучастников, что является порождением недостаточного внимания к решению ряда общих вопросов теории уголовно-правовой квалификации.

Ключевые слова: уголовно-правовая квалификация, виды соучастников, соучастие в уклонении от уплаты налогов.

The article deals with the criteria of qualification on participation in tax evasion in interrelation of using the law about criminal responsibility as to the issues of qualification actions of participation. This issue is a course of the absence of attention to the common questions of the theory of criminal-law qualification.

Key words: the criminal-juridical qualification, kinds of participation, complicity in tax evasion.

Постановка проблеми. Наукі кримінального права відомі різні точки зору на проблему підстав кримінальної відповідальності. Як слухно наголошує Р.С. Орловський: «незважаючи на важливе теоретичне і практичне значення, проблема підстав кримінальної відповідальності при співучасті до теперішнього часу не отримала однозначного вирішення і справедливо вважається недостатньо вивченою » [7, с. 373].

Стан дослідження. Проблемами кваліфікації за ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), розглядаються в працях багатьох науковців, зокрема: П.П. Андрушка, Ю.В. Бауліна, Л.П. Бринч, В.А. Ванцева, В.М. Вересова, Л.Д. Гаухмана, О.Г. Голенка, Н.О. Гуторової, О.М.Джужи, А.І. Долгової, О.О. Дудорова, В.Є. Емінова,